

Ami világszerte már dicsőség, nálunk még csak újdonság: lapunk külön kiadványban napokon belül közzéteszi a száz leggazdagabb magyar listáját. A műfajt Amerikában, a Forbes magazinnál találták ki, s immár Európa-szerte hódít. A mi csúcsgazdag tőkéseink nagy része férfi, aki a rendszerváltás környékén 35-45 éves volt. A lapunk által megkérdezett szakértők, közéleti személyiségek többsége örül a lista megjelenésének, mert az egy évtizedes tabutéma lezárását jelezheti.

Száz magyar nábob a gazdaglistán

„1945. március 4-én az emigráns Brecht azt jegyzi fel Munkanaplójában, hogy a darabban, amelyen másodmagával dolgozik, »nem beszélhetünk pénzről«, mert »ez tabu a Broadway-n«, majd hozzáfűzi: »Az üzletszemponitú színházban valóban éppolyan kevésbé beszélnek a pénzről, mint a rákról a rákbetegek előtt.« Csak hogy az üzletszemponitú színházban mindent a pénz kormányoz. Ha valaki itt nem beszélhet a pénzről, akkor semmiről sem beszélhet. Ez esetben a pénz a személyiségi jogok köntösébe bújva láthatatlanná válik, és láthatatlan formájában legyőzi egyéb jogainkat, például azokat, amelyek a szólás- és a sajtószabadságot biztosítanak nekünk. Szólás- és sajtószabadság híján elértéktelenedik a gondolkodás szabadságához fűződő emberi jog is.” (Eörsi István író)

A világ leggazdagabbjainak listáját 1986 óta készíti el az amerikai Forbes magazin. A leggazdagabb amerikaiak listáját először 1982-ben tették közzé, és azóta minden évben kiadják. Louise Kroll, a magazin munkatársa a Magyar Hírlapnak elmondta: egy szakmailag mérvadó csapat hónapokig dolgozik a lista összeállításán. Minden olyan országot megvizsgáltak, ahol tudomásuk szerint dollármilliárdokkal bíró emberek vannak. A nyilvános adatok, dokumentumok ellenőrzése mellett személyes beszélgetéseket is folytatnak az érintettekkel. Sokan nem kívántak együttműködni a lap munkatársaival, így az ő vagyoni helyzetüket külső információk alapján mérték fel. Lousie Kroll kiemelte, hogy a lap soha nem vesztett pert a listák közlése miatt.

Az első helyen már nyolc éve a szoftverguru Bill Gates áll. A Forbes tavaly 497 dollármilliárdost talált 40 országban. Az első százban huszonötön 40 év alattiak, tizenötön egyedülállóak, harmincötön pedig nők. A leggazdagabbak átlagéletkora 61 év, legtöbbször amerikai. A legnagyobb vagyonokat termelő üzletágak a média, a divat,

a könyv-, illetve az újságkiadás, az utazás és a szerencsejáték.

A LENGYEL LISTAVEZETŐ „NYOLCSZÁZ-MILLIÁRDOS”. A Forbes első követője a lengyelországi Wprost hetilap volt. Ők készítették el elsőként országuk 100 leggazdagabb emberének listáját még 1989-ben. A lap munkatársa, Jan Pinski a Magyar Hírlapnak elmondta, csak tények alapján dolgoztak. Tőzsdei adatokat, vállalati főkönyveket nyálastak át minden mennyiségben. A vagyonokat illető szóbeszédet, pletykákat pedig megosztották az érintettekkel, akik vagy tagadták, vagy éppen megerősítették az információt. Persze az elején a lengyel gazdagok sem örültek nagyon a publicitásnak, de lassan tudomásul vették. Azt a két-három pert, amit a lap ellen indított néhány listán szereplő, megnyerte az újság.

A lengyel tőkések ma már közszereplőnek tekinthetők, és nem rejtőzködnek. Közülük a leggazdagabb Jan Kulczyk, aki kapcsolati tőkéjét kamatoztatta a privatizáció idején. Ő a csaknem 800 milliárd forintnyi vagyonával a 64. helyen áll az európai gazdagok listáján.

Svájcban a Bilanz gyűjtötte össze az ország legtehetősebbeinek nevét 1998-ban. Németországban 2002-ben jelent meg másodszor a korábban tabutémának számító szupergazdagok neveit tartalmazó lista. Idén Ausztriában a Trend, míg Romániában a Capital magazin adott közre különkiadványt a témában.

A HAZAI GAZDAGOK VISSZAHÚZÓDÓAK ÉS FÉLNEK. Laki Mihály közgazdász elíteltatási tapasztalatai szerint a magyar gazdagok nem az adóhatóságtól félnek, mivel ők sem csálnak több adót, mint az átlag. A visszahúzódság mögött inkább a maffiától való félelem, az irigységből és előítéletekből táplálkozó rossz társadalmi vélemény áll. Néhányan közülük úgy vélik, a társadalom még nem érett meg arra, hogy a helyén kezelje a gazdagokat, a gazdagságot.

Az elíteltutató szerint a rendszerváltás óta meggazdagodott vállalkozók nem „elfogyasztók”. Nem veszik körül magukat luxuscikkkel. Persze nekik is jó autójuk, drága házuk és nyaralójuk van, de általában tartózkodnak a provokatív fogyasztástól. Laki szerint a magyar gazdagok sokszor alig élnek másként, mint a jobb anyagi helyzetű orvosok, ügyvédek.

A KÉSŐ KÁDÁRI ELIT TECHNOKRATÁI VOLTAK. A kutatás

eredményei szerint a magyar nagytőkések többsége férfi, akik a rendszerváltás idején 35-45 évesek voltak. Valamennyien felsőfokú végzettségűek és több nyelven beszélnek. Általában középosztálybeli családokból származnak. A Kádár-rendszerben kivétel nélkül mindegyikük dolgozott az állami-szövetkezeti szektorban, s többen közép- és felső vezetői szintre is eljutottak valamelyik nagyvállalatnál. Részesei voltak az olvadó szocializmusban kialakuló új elitnek, a késő kádári technokráciának. A párttagság és a gazdasági siker mögött a kutatók nem találtak összefüggést. A kutatás során felvett interjúkat elemző pszichológus szerint a nagyvállalkozók sikeres életútja az autonómia és az önállóság központi vonása közé szerveződik.

AZ ÜGYVÉD ÉS A RENDŐR NEM AGGÓDIK. Strasser Tibor ügyvéd szerint joggal vetődik fel a kérdés, hogy nálunk miért ütközne a jogba az, ami az USA-ban és más országokban nem. Egy ilyen közlés két szempontból vet fel aggályokat: mennyire számítanak magántitoknak ezek az adatok, és megfelelnek-e a valóságnak. Van, akikről egyébként is lehet tudni, hogy jómódúak, de vannak, akikről eddig nem lehetett tudni, mennyire gazdagok. A személyhez fűződő jog magában foglalja a magántitokhoz való jogot, a bíróság húzza majd meg a határt.

Nehéz-Posony István ügyvéd hason-

lón vélekedik: szerinte a nyilvános vagy nyilvánosan beszerezhető adatokat fel lehet használni, és azok alapján akár lista is készíthető. Ha olyan adatokról van szó, melyeket tudunk, de nem nyilvános forrásból származnak, akkor az érintett hozzájárulását kell kérni. Ha a magánszemély nem járul hozzá a nem nyilvános adat közléséhez, akkor ezt sérelmezheti a bíróságon.

Nehéz-Posony István kiemelte: külföldön nagy dicsőség felkerülni egy toplistára, törekednek is erre, ezért minden segítséget és hozzájárulást megadnak, mert ez az érdekük. Nálunk ez nem így van, az ügyvéd szerint adóeltitkolás is lehet a „bujkálás” mögött.

A jogi szabályozásról Nehéz-Posony István úgy vélekedett: a mi adatvédelmi törvényünk túlzottan védelmez bizonyos adatokat, melyek közérdeklűek volnának. Péterfalvi Attila adatvédelmi biztos úgy látja, egy ilyen közlés mindenképpen felvet adatvédelmi problémákat. Az állítás, hogy valaki a 100 leggazdagabb ember közé tartozik, véleménye szerint személyes adatnak minősül. Az adatvédelmi törvény szerint a személyes adat nyilvánosságra hozatala adatkezelésnek számít, amely csak akkor jogszerű, ha arról törvény rendelkezik vagy az érintett az adat kezeléséhez hozzájárul. Ilyen törvényi felhatalmazás nincs, ezért a hozzájárulás szükséges.

Külön vizsgálatot igényelne, hogy közszereplők esetén ez az adat nyilvános-e (a listán való szereplés még nem tesz senkit közszereplővé – tette hozzá az adatvédelmi biztos). Az Alkotmánybíróság szerint közszereplőnek többet kell tőnie, de a törvényben nincs olyan

Az első toplista még indulatokat kavarhat, a századikra nyilván dicsőség lesz felkerülni

„Természetes dolog, hogy a közvélemény igényli a tisztánlátást, a tájékozódást. A gazdagság teherrel jár, például a nyilvánosság terhével. Ezt vállalni kell. Egyesek nyilván úgy gondolják, a biztonság veszélybe kerülhet, de hát a gazdagság növekedésével egyre többet kell gondolni és költeni a biztonságra is. Olyan viszonyokat kell teremteni, hogy a gazdagok is biztonságban érezhessék magukat.” (Mihályi Péter tanszékvezető egyetemi tanár)

„Társadalom-lélektani szempontból akkor lesz vége a rendszerváltásnak, ha nem viszolyogva és utálattal fogunk saját milliárdosainkra gondolni. Ehhez egyrészt kell az, hogy a társadalom nagyobbik része végre érezhetően gyarapodni kezdjen, másrészt

hogy az elit – a lássuk be, kissé zavaros kora kilencvenes évek után – áttekinthetőbb formában gazdagodjon, lehessen látni a teljesítményeket.” (Dessewffy Tibor szociológus)

„A könyv valószínűleg sikeres lesz, a közönség harap az ilyen ügyekre. Am vihart is kavarhat. Én nem merem volna belevágni. Többen érezhetik úgy, hogy van rejtegetnivalójuk, és sokan félnek az előítéletektől. Nálunk amúgy is hagyománya van a bujkálásnak, rejtőzésnek.” (Vámos Tibor akadémikus)

„Gratulálok a kiadvány kitalálójának, de nem lesz könnyű dolga. Minden civilizált országban megmutatják a sikereket, készülnék ilyen listák. Gondolom, a századik

listára már dicsőség fölkerülni. Negyven év múlva nálunk sem fog indulatokat kiváltani egy effajta összeállítás. Az ismert gazdagoknak nemcsak a bűnözőktől, de a szegény rokonoktól, az adománygyűjtők rohamától is tartaniuk kell, de ez az ára a vagyonnak.” (Bod Péter Ákos közgazdász, egyetemi tanár)

„Nyilván van, akit érdekel, hogy ki a leggazdagabb száz magyar. Megmondom őszintén, engem nem. Az sem érdekelt soha, kinek ki a felesége vagy a szeretője. Azt meg tudom érteni, hogy az érintettek nem örülnek a dolognak. Amikor engem nemrégien megkeresett egy magazin, megengedem-e, hogy a lakásomban fényképezzenek, szinte meglepődtek, hogy rábólintottam.” (Korniss Péter fotóművész)

„Ilyenfajta kiadvány nálunk sem újdonság, már a háború előtt is voltak ilyenek. Azt nem tudom, hogy a korai kapitalizmusban a nagy gazdagság mennyire legítim. A rendszerváltozás után nálunk hihetetlen mértékben nőtt az egyenlőtlenség. Talán még maguk a gazdagok sem teljesen képesek elfogadni ezt. Remélem, van egy kis lelki-furdalásuk.” (Ferge Zsuzsa szociológus)

„Szerintem nyilvánosságra hozható a lista, de talán nem úgy, hogy a száz leggazdagabb ember, hanem inkább úgy, hogy a száz legnagyobb adófizető. Akkor ők is büszkéek lehetnek arra, hogy nevük nyilvánosságot kapott. És a magyarok is büszkéek lehetnek rájuk, hogy az ő pénzükből (is) épül a járda, az út, az óvoda.” (Bozók András szociológus)

rendelkezés, amely az adatkezelés szabályait ebben az esetben oldaná.

Garamvölgyi László, az ORFK kommunikációs igazgatója szerint nem valószínű, hogy emberrablók a Magyar Hírlap listájából szereznének tudomást az áldozat anyagi helyzetéről. Garamvölgyi elmondta: a hazai viszonyok ismeretében bűnmegelőzési szempontból azt javasolják, ne legyen senki hivalkodó. Nyugaton ezt nem kell titokban tartani. Ennek oka az, hogy aki ott gazdag, az költ a biztonságára. „Nálunk a gazdag emberek az elemi biztonsági intézkedéseket sem teszik meg” – mondta Garamvölgyi, hozzátéve: nem fukarságból, hanem a tradíció híján.

Az oldalt szerkesztette: Szombathy Pál
Közreműködött: Bartus László,
Németh Szilárd, Szarka Klára
e-mail: naptermaja@mhirlap.hu